

Üstad'ın Risale-i Nurlarda tefekkür üzerinde çok durmasının nedenleri neler olabilir?

Allah'ı tanımanın en sağlam ve güzel yolu, eserden müessire doğru gitmektir. Yani eserlerinden hareket ederek eser sahibini tanımaktır. Bu yüzden kâinat ve içindeki sanatlar hepsi birer penceredir. Bu pencerelere iman gözü ile bakılırsa marifet şuaları parıldar. Her bir eser üstünde Allah'ın isim ve sıfatları tecelli eder, insan bu tecellileri takip ederek kaynağı olan Allah'a ulaşır. Bu tecelliler içinde Allah'ın bin bir ismi tecelli eder. Her meslek ve meşrep sahibi bu isimlerden birisini esas alır ve o ismin gözlüğü ile kainata ve eserlere bakar. O isme yapışır ve o ismin tecelli ipi ile Allah'a ulaşır.

İşte bu düşünce silsilesinin tamamına **tefekkür** denilir.

Üstad Hazretleri bu gerçeğe şöyle işaret ediyor:

karşı Hakka ı-Cenâb şeyden her ,sırrınca وَأَنْمُنْشِدُوا إِلَٰهَ رَبِّكُمْ وَارْتَقُوا بِهِ سُلُبُكُمْ وَأَنْتُمْ شَاهِدُونَ pencereler hükmünde çok vecihler var. Bütün mevcudatın hakaiki, bütün kâinatın hakikati, esmâ-i İlâhiyeye istinad eder. Her bir şeyin hakikati, bir isme veyahut çok esmâya istinad eder. Eşyadaki sıfatlar, san'atlar dahi, her biri birer isme dayanıyor. Hattâ, hakikî fenn-i hikmet *Hakîm* ismine ve hakikatli fenn-i tıp *Şâfi* ismine ve fenn-i hendese *Mukaddir* ismine, ve hâkezâ, her bir fen bir isme dayandığı ve onda nihayet bulduğu gibi, bütün fünün ve kemâlât-ı beşeriye ve tabakat-ı kümmelîn-i insaniyenin hakikatleri esmâ-i İlâhiyeye istinad eder. Hattâ, muhakkıkîn-i evliyanın bir kısmı demişler: '*Hakikî hakaik-i eşya, esmâ-i İlâhiyedir.*' Mahiyet-i eşya ise, o hakaikin gölgeleridir. Hattâ, birtek zîhayat şeyde, yalnız zâhir olarak yirmi kadar esmâ-i İlâhiyenin cilve-i nakşı görünebilir.'"(1)

Risale-i Nurlarda, diğer delillerle beraber eserden müessire olan "**Burhan-ı inni**" yani "*tümevarım*" metodu daha ziyade kullanılmıştır.

Burhan-ı innî, eserden müessire, neticelerden sebeplere gidilerek yapılan bir istidlâldir. Mesela, Selimiye'yi bütün yönleriyle inceliyor, ondaki sanata hayran kalıyor ve sonunda, "*Böylesine muhteşem bir eserin mimarı, elbette büyük bir dâhi, eşsiz bir sanatkârdır.*" hükmüne varıyorsunuz. Yani eserden müessire giderek bir istidlal yapmış oluyoruz ki Risale-i Nurlarda ağırlıklı bu delil tarzı kullanılıyor.

Bu zamanda materyalist felsefe insanların kalp ve gönül dünyasını ziyadesiyle yıpratıp yaraladığı için, onların bu yarasına uygun olarak *eserden müessire metodu* kullanılmıştır. Yani metodu ve hangi delilin ağırlıklı olması gerektiğini belirleyen ve şekillendiren husus, muhatabın manevi hastalığı ve manevi gereksinimleridir.

Maddeye tapma derecesine gelmiş bir toplumda, tümünden gelim metodunu ağırlıklı kullanmak tesirsiz kalır. Ama maddeden hareketle maddenin yaratana intikal etmek, bu toplum için en salim ve güzel yoldur. İşte tefekkürün esası bu zamanda bu minval üzere gidiyor.

Ayrıca tefekkür **ayat-ı afaki** ve **ayat-ı enfüsi** olmak üzere iki ana hattan oluşur.

Ayat-ı Afakiye: *İnsan dışında bulunan bütün kâinat ve kevniyattır.* Güneş, ay, yıldızlar gezegenler, bağlar bahçeler, sular, toprak, hava, vs. hepsi Allah'ın varlığına ve birliğine işaret eden afaki delillerdir.

Kâinattaki bütün eşya hikmet ve inayet lisani ile bize Allah'ı tarif eder, onun kudsi isim ve sıfatlarını bize tanıttırır. Kur'an da tevhidin ispatı sadedinde zikredilen ekser âyetler bu nevidendir. Risale-i Nurların ekser risaleleri hususen [Âyetü'l-Kübra Risalesi](#) bu kabilden delillerden bahseder.

Ayat-ı Enfüsiye: İnsanın iç âlemindeki delillerdir. Nasıl koca kâinat Allah'ın varlığına ve birliğine şahitlik ediyor ise, aynı şekilde küçük bir âlem ve kâinat olan insanın mahiyeti ve manevi cephesi de aynı şekilde Allah'ın varlığına ve birliğine şahittir.

Allah'ın varlığına ve birliğine kâinat makro delil iken insan mikro delildir. Tevhide kâinat azametli ve haşmetli bir levha iken, insanın iç alemi ise okunaklı ve kolay anlaşılır mütevazi bir levhadır. *Kâinat **vahdani** bir delil iken insan **ehadi** bir delildir.*

İnsanın içindeki vicdan, ruh, kalp, duygular ve latifelerin hepsi Allah'a açılan birer pencereler hükmündedir. İnsan bu enfüsi pencereleri iman ve hidayetinin nuru ile seyrederse Allah'ın marifet ve muhabbetine ulaşır. Risale-i Nur Külliyatı'nda [Mesnevi-i Nuriye](#) bu hususta en belirgin kitaptır, diyebiliriz.

(1) bk. [Sözler, Otuz İkinci Söz, Üçüncü Mevkif.](#)